

THE WOMAN – BETWEEN IMAGE AND ESSENCE

Irina Dumitrescu-Hmelnițchi
PhD Student, University of Bucharest

Abstract: We can say that in the contemporary epoch everything is filtered through image. We live, as Guy Debord says, in a society of the show, but also in the one of consumption, as Baudrillard describes the present traits of the world we are living in, which is overloaded with image, which is not the reflection of truth, but only the appearance of it. Moreover, the contemporary society is based on signs, which are manipulated with the main purpose of including the individual in the accessible – reproductive chain. Also, the mass communication it is not used to form and keep a community, but to create an illusion, controlled by few people that own the social power. Nowadays, the word doesn't send anymore to the essence, but from one sign to another, from one object to another, from a consumer to another.

Therefore, everything is a way or another part of a cultural code that blurs the opposition between feminine and masculine, and converts the differential logic of nature into simple concepts to be manipulated by the system. The woman, likewise man, becomes only a piece of this enormous puzzle of those that "make the game", establishing the main parameters. In other words, people – both woman and man – become objects, while the person disappears behind the individual that is nothing more than a construct which has the traits redefined by anti-human faction of the consumption society.

In my paper I want to discuss the conversion of the woman in a construct, the way that Simone de Beauvoir says, that one is not born woman, it becomes one. Furthermore, I want to focus on the dissociation between woman's image and woman's values, values which themselves stand under the sign of counterfeit.

The roots of this conversion of the woman in construct are to be found in Middle Eve, where women were taken as models for religious paintings. Later, in Renaissance, Baroque, Classicism, Romanticism, her image passed through various forms, all shaping a dual image of the woman, situated in the permanent tension between feminism and femininity. But can we really talk about a dualism between the terms or not? How has the woman's image changed through paintings and photography during different cultural epochs? These are the leading questions of my paper.

Keywords: woman, femininity, image, construct, symbol

Femeia - de la icoană la icon

Am putea spune că, în epoca contemporană, totul se vrea filtrat prin imagine, fără însă a se ține cont de aspectele negative pe care le implică acest lucru. Trăim, după cum spune Guy Debord, în „societatea spectacolului“, dar și în „societatea de consum“, așa cum denumește Baudrillard civilizația contemporană, care este suprasaturată de imagine, de aparență, de plăcerea punerii în scenă, deoarece viteza cu care totul se „consumă“, inclusiv arta, duce la pierderea capacității de contemplație a esteticului și la căutarea unor mijloace prin care totul să fie livrat cât mai rapid. Societatea de consum se bazează pe semne, care sunt manipulate cu scopul de a include individul în circuitul reproductibil-accesibil, dându-i impresia că toate obiectele din lumea înconjurătoare se află la îndemâna lui.

Societatea de consum reprezintă forma actuală a societății europene, care are ca axă centrală nihilismul. Acesta este propagat prin intermediul mijloacelor de informare în masă, unde apar non-valorile, prin raportare la valorile autentice, ale căror rădăcini provin din creștinism. Mai mult decât atât însă, nihilismul este propagat, în general, prin intermediul a tot ceea ce înseamnă „imagine înregistrată“: imagini „în mișcare“, dinamice, televizate, dar și fotografii (în diferite publicații, afișe etc.). Aceste imagini reprezintă un cumul de semne care

nu mai au nicio legătură cu realitatea. Astfel, comunicarea în masă nu mai trimite la lumea reală, ci de de la un semn la altul, de la un obiect la altul, de la un consumator la altul.¹

Chiar și arta începe să fie popularizată cu ajutorul fotografiei, ce permite realizarea copiilor după un tablou, care, astfel, se transformă în *icon*, adică în imagine-emblemă, cunoscută de mulți, dar și clișeizată din cauza unei utilizări prea largi, mai ales în scopuri publicitare. Toată această goană după imagine, nu se bazează, de fapt, decât pe o falsă impresie că ea înregistrează fidel realitatea. O astfel de imagine-emblemă, clișeizată, devine și imaginea femeii în epoca contemporană.

De aceea, Baudrillard spune că totul se plasează la nivelul codurilor; iar în acest context opoziția feminin-masculin nu rezultă din natura genetic diferențială a sexelor, ci din logica impusă și coercitivă a sistemului social.² Astfel, femeia devine și ea parte din acest circuit defectuos al societății de consum, care îi stabilește cadrul parcursului său social. Ea este privită ca un obiect, din cauză că imaginea sa – asociată cu frumusețea și cu setea de putere – este reprodusă rapid prin ceea ce specialiștii numesc „new media“, adică noile tehnologii, și expusă privirii tuturor.

Femeia nu mai este considerată o persoană cu trăsături unice, ci un individ, căruia societatea de consum „îi imprimă“ la un moment dat anumite trăsături. Ea este văzută ca un accesoriu pentru bărbat sau ca o prelungire a acestuia și ceea ce contează cel mai mult este *imaginea* corpului ei, care este folosită în publicitate cu scopul de a manipula, de a schimba mentalități și de a forma opinii, dar un în favoarea consumatorului, ci în detrimentul lui. Imaginea femeii este transformată de societate în semn, care își schimbă sensul, cameleonic, de fiecare dată când este reconfigurat în funcție de anumite mentalități.

Astfel, se ajunge la ceea ce Baudrillard spune: *c'est sur la perte de différences que se fonde le culte de la différence*.³ Mediatizarea frecventă a „necesității păstrării diferenței“ devine absurdă într-un context în care mass-media livrează toate elementele necesare pentru omogenizarea trăsăturilor persoanelor, cu scopul de a le aduce la stadiul de indivizi, deoarece singură persoana are voință liberă, în timp ce individul este subjugat sistemului.

Modelul femeii livrat de mass-media nu este o persoană cu un profil intelectual și cu o educație exemplară, care se raportează la o ierarhie clară a valorilor, ci o tipologie universal-valabilă, care promovează o atitudine superficială față de viață, un sentimentalism nejustificat și un stil de viață în care aspectul fizic și împlinirea materială sunt pe primul plan.

Același lucru se petrece și cu bărbatul, numai că într-o măsură mai mică. Însă femeile sunt cele care apar majoritar pe copertile revistelor „glossy“, pe afișe, pliante și broșuri publicitare; tot ele apar în clipuri care fac reclamă diverselor obiecte. Societatea de consum aduce în prim-plan femeia-individ, care este doar o simplă marionetă confecționată anume pentru a servi unor scopuri pragmatice precise. În consecință, imaginea femeii devine icon (semn), fiind asociată cu luxul, cu puterea, chiar cu lascivitatea.

Este impusă femeia-model (vedeta, V.I.P-ul), a cărei personalitate se vrea a fi un etalon pentru toate categoriile sociale. Majoritatea cred că succesul constă în imitarea unor astfel de modele, dar acesta este iluzoriu, nu autentic, deoarece nu se situează la nivel spiritual, ci la nivelul prestigiului, care hrănește orgoliul de a fi la fel ca o vedetă, ce nu mai este decât un simbol al pierderii de sine, într-o epocă în care omul, treptat, se raportează la sine ca la un obiect.

Persoana devine evanescentă, trăsăturile individuale ale fiecăruia pierzându-se din cauza alinierii la „gândirea de masă“: *la „personne“ comme instance de détermination disparaît au profit de la personnalisation. A partir de là, l'individu n'est plus un foyer des*

¹ Vezi Jean Baudrillard, *La société de consommation*, Éditions Denoël, 1970, p. 192.

² Vezi idem, p. 13.

³ Jean Baudrillard, op. cit., p. 127.

*valeurs autonomes, il n'est plus que le terme de relations multiples dans un processus d'interrelations mouvantes.*⁴

Totuși, de-a lungul tuturor epocilor, s-a produs o scindare între femeia ca ființă umană și feminitatea ca principiu cultural. Femeia a fost transformată prin mijloacele artistice (pictură, literatură, muzică) în funcție de percepția generală a epocii respective, fără a se urmări surprinderea esenței care se lasă întrevăzută prin aparență.

În trecut, femeia servea drept model pentru figurile feminine din icoane, deci nu era reprezentată persoana, ci personajul; de atunci și până acum esența femeii se dizolvă, rămânând doar aparența, iconul, imaginea femeii așa cum este ea construită de mentalitatea fiecărei epoci în parte. Și totuși, cât este aparență din percepția asupra femeii? Și unde trebuie să căutăm esența feminității? La aceste întrebări voi căuta să răspund în capitolele următoare.

Femeia biblică

În Sfânta Scriptură, mai ales în Vechiul Testament, apar o serie de figuri feminine care sunt considerate a fi un exemplu pozitiv sau negativ. De asemenea, Sfinții Părinți ai creștinismului, prin raportare la femeile biblice, încercau să găsească în scrierile lor un răspuns pentru fiecare dintre întrebările referitoare la problematica feminină. Părerile lor cu privire la femeie erau diferite, având fiecare o viziune proprie, care se baza pe argumente precise și echilibrate în legătură cu natura divino-umană a femeii. Deși în Biblie unele femei erau un exemplu de eroism și se implicau uneori în probleme politice și sociale, modelele feminine apreciate și recomandate de Sfinții Părinți erau, în primul rând, cel al fecioarei, apoi cel al femeii care se ocupă de sfera privată, având grijă de treburile gospodărești, fiind soție și mamă devotată.

Încă de la început, imaginea femeii a fost pusă sub semnul masculinului, aceasta apărând ca urmașă a Evei, cea care s-a născut din coasta lui Adam, care a fost dusă în ispită de șarpe, fiind considerată responsabilă pentru izgonirea primilor oameni din Paradis și păcătoasă. Fecioara Maria, deși o femeie, era idealizată în Evul Mediu, în timp ce femeia obișnuită era în continuare depreciață.⁵

Sfântul Ieronim și alți Sfinți Părinți considerau căsătoria ca fiind a treia ca importanță pentru desăvârșirea spirituală, după virginitate și castitate. Simpla prezență a femeii îl distrăgea pe bărbat de la rugăciune și chiar și faptul de a atinge o femeie era considerat rău. Sfântul Augustin însă era împotriva opiniei Sfântului Ieronim și chiar apăra căsătoria, considerând-o o taină. Deși Sfântul Augustin consideră femeia fiind egală cu bărbatul în ceea ce privește rațiunea, totuși, crede că una dintre virtuțile necesare femeii este supunerea față de bărbat.

Femeia a fost mult timp considerată ca fiind stăpânită de impulsurile sexuale, ușor de influențat de forțele malefice, emotivă și irațională, un factor de distragere pentru bărbatul înclinat mai mult spre reflecție și spiritualitate. Acest lucru este susținut atât de Isidor de Sevilla, cât și de Toma d'Aquino, care considerau că Dumnezeu a creat femeia doar ca bărbatul să aibă un ajutor și să poată procrea.

De asemenea, și în scrierile lui Tertulian, primul teolog de seamă al bisericii latine, se remarcă o atitudine negativă față de femeie, de sexualitate și de căsătorie. În viziunea lui, nu numai Eva e responsabilă pentru căderea în păcat a omului, ci fiecare femeie. Tertulian nu îngăduie decât o singură căsătorie de-a lungul vieții, cea de a doua fiind considerată ca un fel de adulter, iar prima căsătorie este și ea impură, prin faptul că permite legăturile trupești.

Totuși, Sfântul Irineu a arătat rolul deosebit al Maicii Domnului în răscumpărarea păcatului Evei. Unii Sfinți Părinți răsăriteni vor sublinia faptul că și Adam a consimțit la

⁴ Idem, p. 271.

⁵ Vezi ChristaGrössinger, *Picturing women in late Medieval and Renaissance art*, Manchester University Press, 1997, p. 5.

înfăptuirea păcatului. Sfântul Ambrozie, Episcop al Milanului, spune că fecioria este mai importantă decât căsătoria, care, totuși, e necesară. Totuși, el spune că legăturile trupești din cadrul căsătoriei sunt impure, la fel afirmă și Sfântul Ieronim. Fericitul Augustin susținea că dorința sexuală nu este un păcat atât timp cât este pentru naștere de prunci.

În cadrul Bisericii Apusene, Clement al Alexandriei consideră căsătoria pozitivă în sine, cei doi păstrându-și puritatea cu ajutorul rugăciunilor și a stăpânirii de sine. Sfântul Metodiu, Sfântul Chiril susțin același lucru. Sfântul Grigorie Teologul arată puterea harului divin care îi ajută pe soți să se ferească de păcat. Pentru Sfântul Ioan Gură de Aur femeia nu este un instrument al diavolului, nici nu e creată numai pentru a zămisli prunci, ea este de aceeași natură ontologică ca și bărbatul, amândoi sunt chemați spre sfințenie și în fața lui Dumnezeu sunt egali.

Vedem că viziunea asupra femeii este în general negativă în cadrul Bisericii Răsăritene, în timp ce în cea Apuseană ea este una pozitivă, arătând o apropiere mai mare de esența femeii.

Patriarhatul

Religia, legile, obiceiurile sociale, grijile permanente pentru menținerea familiei sunt factori stabili, un alt factor fiind cel al mobilității populației. De aceea, viziunea asupra femeii a fost în general determinată de acești factori. În cadrul acestor clase sociale (printre care nobilimea războinică medievală), a căror mod de viață consta în călătorie și în mișcare, bărbatul era membrul care lipsea cel mai mult de acasă, în timp ce femeia trebuia să își asume supravegherea bunurilor fixe ale familiei.⁶

În Evul Mediu apar în pictură⁷ figuri de femei din Vechiul Testament ca exemplu pozitiv: Iudita, Jael, Suzana, Rut, Abigail și Estera, care sunt un mijloc prin care Dumnezeu lucrează, pentru a-i salva pe israeliți. Exemplele negative din Vechiul Testament: Salomea, Dalila, Batsheba, fiicele lui Lot, soția lui Putifar apar și ele în pictură, ilustrând concepția Bisericii despre femeie, considerată impură, păcătoasă, atrasă spre tot ce este malefic. Jacques Le Goff vorbește de un Ev Mediu masculin, în care femeia, blamată de Biserică și idealizată de trubaduri, truveri și menestrelți, era doar un element necesar pentru ca bărbatul să-și întrețină orgoliul: *În aparență și ocazional, bărbatul îi va acorda femeii toate onorurile, dar o va plasa în condiții din care ea să nu-i mai poată niciodată dăuna. Femeia apare brusc supusă puterii supreme, autorității indiscutabile a bărbatului, stăpânul și domnul ei.*⁸ Femeia era văzută ca un ideal de neatins doar în aparență, în realitate ea exista ca obiect al dorinței concrete, carnale.

Tot în perioada medievală, femeile au început să se organizeze în comunități monahale, întemeind ordine de călugărițe, care aveau aceeași structură ca cele de călugări.⁹ Totuși, tot un bărbat, un preot, conducea mănăstirile de călugărițe, deoarece femeile nu puteau conduce singure forma lor de organizare religioasă, nu puteau oficia slujbele religioase, fapt care a rămas neschimbat până astăzi în cadrul marilor religii ale lumii. Multă vreme Biserica a interzis formarea mănăstirilor de călugărițe, acuzându-le de erezie. Femeile erau foarte bine primite însă în secte, pentru că erau considerate predicatori fervente și capabile de profeții.

În Renaștere, percepția asupra corpului se schimbă, femeia aparând în pictură ca nud, chiar și atunci când temele sunt preluate din Vechiul Testament: *Adam și Eva*, de Albrecht Dürer; *Suzana în baie*, *Lot și fiicele lui*, Albrecht Altdorfer. Aceasta nu înseamnă însă că percepția asupra femeii se schimbă radical. Și în Renaștere, femeia îmbrăcată apărea ca un model de

⁶ Brenda Bolton, Susan Mosher Stuard, *Women in Medieval Society*, University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 1976, p. 32;

⁷ Lucas Cranach cel Bătrân a pictat-o pe Iudita, care a intrat în tabăra lui Holofernes, l-a sedus și i-a tăiat capul.

⁸ Paul Evdokimov, *Femeia și mântuirea lumii*, Editura Christiana, București, 2004, p. 195.

⁹ Vezi Brenda Bolton, Susan Mosher Stuard, op. cit., pp. 141, 143.

virtute, în timp ce cea dezbrăcată era asociată cu viciul.¹⁰ Însă în Renaștere, apare și femeia intelectuală, care nu este numai frumoasă, ci și implicată în sfera politică, socială și culturală, ca, de exemplu, Vittoria Colonna, Elena Cornavo, Marguerite d'Angoulême. Totuși, puterea femeii este în mare măsură tot seducția, capacitatea de a-și folosi farmecele frumuseții fizice, asociate în aceeași măsură cu elementul malefic¹¹, iar marea masă a femeilor rămâne în continuare izolată de sfera culturală și politică.

Între secolele al XV-lea și al XVII-lea apare o altă schimbare a imaginii femeii. Această schimbare se vede și în pictură: *Asistăm la o transformare progresivă a imaginii feminine: femeia îmbracă alte veșminte și devine casnică, educatoare, administratoare. De la triumfătoarea frumusețe senzuală se trece bunaoră la chipul dur al lui Jane Seymour, a treia soție a lui Henric al VIII-lea.*¹² Situația concretă a femeii însă nu se schimbă, iar Madame de Pompadour, Madame du Barry sau Ecaterina a Rusiei nu reprezintă decât excepții.

Sfârșitul secolului al XVIII-lea înregistrează o nouă transformare:

În reprezentarea eșecului existențial al seducătorului, opera Don Giovanni propune în schimb o figură cu totul nouă a femeii. Același lucru se poate spune și în legătură cu Moartea lui Marat, care atestă un fapt istoric săvârșit de o mână de femeie. Și nici nu putea fi altfel în secolul care marchează apariția femeilor pe scena publică. Acest lucru reiese cu ușurință și din tablourile epocii, în care doamnele baroce sunt înlocuite de femei mai puțin senzuale, dar mai libere ca moravuri, care au lepădat corsetul sufocant și și-au despletit părul, lăsându-l să fluture în voie[...] Doamnele din Paris organizează saloane și participă, nu doar ca simple figurante, la dezbaterile care se desfășoară în cadrul acestora, prefigurând astfel cluburile Revoluției.¹³

După Renaștere și Baroc, Romantismul aduce din nou în prim-plan figura femeii senzuale, de o voluptate malefică, dar și imaginea femeii ideale, fragile, intangibile a Evului Mediu, femeia este din nou o muză pentru bărbat și un obiect de încântare: *Femeia reprezintă totul pe lume când bărbatul are nevoie de o viziune care-l împlinește, după care ea nu mai reprezintă nimic, nu mai are nicio valoare în ea însăși, nu e nici măcar un subiect uman sau o persoană.*¹⁴

Prin urmare, putem vedea că, de-a lungul epocilor, s-a produs o scindare între femeie și calitățile sale ideale. Femeia a fost transformată prin mijloacele artistice în funcție de percepția generală a epocii respective, fără a se urmări surprinderea acelor trăsături unice pentru fiecare ființă în parte. Patriarhatul a fost forma dominantă de organizare a comunităților umane, percepția asupra femeii fiind modelată de bărbați pentru a servi intereselor acestora.

Patriarhatul este văzut, în lumina studiilor moderne de gen (gender studies), ca o încercare eșuată de a domina lumea înconjurătoare: *Întors spre lumea exterioară pentru a cuceri, a domina și a acționa asupra ei, homo faber, omul masculin, în efortul lui de a raționaliza existența, se dezrădăcinează, își pierde legăturile cele mai adânci cu cerul și natura, cu femeia ca taină a propriei sale ființe.*¹⁵

Civilizațiile care nu au înțeles taina feminității ca taină a vieții s-au îndreptat către distrugere: *Civilizațiile prometeene masculine degajă o enormă forță de distrugere imperialistă, se adapă de la izvorul morții: ele țâșnesc și se înalță ca niște meteori, dar se epuizează repede, se distrug lăuntric și se sting.*¹⁶ În schimb, cele care au reușit să o înțeleagă

¹⁰ Vezi ChristaGrössinger, *Picturing women in late Medieval and Renaissance art*, Manchester University Press, 1997, p. 16.

¹¹ În tabloul *Puterea femeii*, de Lucas van Leyden, apar gesturi și expresii care subliniază meleficul, natura păcătoasă a femeii.

¹² Umberto Eco, *Istoria frumuseții*, Enciclopedia Rao, București, 2005, p. 206.

¹³ Idem, p. 259.

¹⁴ Paul Evdokimov, op. cit., p. 204.

¹⁵ Idem, p. 195.

¹⁶ Paul Evdokimov, op. cit., p. 196.

au avut o existență îndelungată: *Dimpotrivă, marile civilizații orientale au acordat o înaltă prețuire valorii feminine și au o existență istorică de lungă durată, se adapă la izvorul vieții, păstrează mai bine acel **mysterium tremendum**, „înfiiorarea“ în fața sfințeniei și a tainelor vieții.*¹⁷

Totuși, aceasta nu înseamnă că matriarhatul este salvarea unei civilizații de sub tirania patriarhatului, a dominației masculinului, ci este extrema cealaltă, la fel de distrugătoare: *Matriarhatul este epoca în care elementul cosmic, inform și colectivizat, în confuzia cea mai stranie între om, natură și demoni, domină asupra principiului personal. Terror antiquus, teroarea oarbă, panica, urcă surd din acest regn.*¹⁸ Niciunul dintre ele nu valorizează principiul personal, esența femininului și a masculinului.

Feminism și feminitate

Pentru a înțelege esența feminității care este contrară feminismului, voi analiza concepția Sfântului Ioan Gură de Aur cu privire la bărbat și la femeie. În viziunea Sfântului Ioan Gură de Aur, femeia are aceeași esență ca și bărbatul: *Căci bărbatul și femeia nu sunt doi oameni, ci un singur Om. și „Voi toți una sunteți în Iisus Hristos“ înseamnă că voi toți aveți o singură stare sau formă și un singur tipar, acela a lui Hristos.*¹⁹ Astfel, el explică faptul că Hristos dă legi și pentru bărbați și pentru femei, deși se adresează doar bărbaților, El nu face diferență între sexe, privindu-i ca părți ale unui singur trup.²⁰

Totuși, bărbatul este numit „cap“, iar femeia „trup“, prin urmare, din punct de vedere biologic și social, atribuțiile lor sunt diferite, deși în fața lui Dumnezeu sunt egali. Bărbatul este văzut ca învățător, fiind căpetenie, iar femeia ca discipol, fiind subordonat. Aceste funcții însă sunt trecătoare, deoarece în lumea spirituală nu vor mai exista nici aceste diferențe.

De fapt, accentul nici nu cade pe aceste deosebiri, ci pe supunerea din libertate și din dragoste, care se manifestă într-un circuit om-Dumnezeu și Dumnezeu-om. Sfântul Ioan Gură de Aur amintește de spusele Sfântului Apostol Pavel: *Voiesc să știți că Hristos este capul oricărui bărbat, iar capul femeii este bărbatul, iar capul lui Hristos: Dumnezeu.*²¹

Soția se încredințează de bunăvoie soțului și are încredere în hotărârile lui pentru că dorește să împlinească poruncile Domnului: *Nu vă vorbesc despre acel fel de supunere care se cuvine stăpânului, și nici despre aceea care este după fire, ci despre supunerea din dragoste după Dumnezeu.*²² Relația învățător - discipol este posibilă numai dacă între cei doi există iubire jertfelnică: *Căci nimic nu va avea puterea să atragă discipolii, decât convingerea că superiorul lor le poartă de grijă, și că se ocupă de ei, pentru că aceasta este dragostea care întrece priceperea.*²³ Prin urmare, bărbații nu trebuie să conducă prin recurgerea la autoritatea poziției lor, ci numai în virtutea propriilor calități:

Atunci când soția se supune soțului prin constrângere, frică și forță, este cu mult mai împovărat și mai neplăcut decât atunci când soția comandă cu autoritate deplină. De ce aceasta, te întrebi? Pentru că forța distruge cu totul atât dragostea, cât și plăcerea. Acolo unde nu este nici dragoste, nici dorință, și frica și constrângerea le-a luat locul, spune-mi, ce valoare va mai avea o astfel de căsătorie?²⁴

¹⁷Idem, ibidem.

¹⁸Idem, p. 189.

¹⁹David C. Ford, *Bărbatul și femeia în viziunea Sfântului Ioan Gură de Aur*, Editura Sophia, București, 2007, pp. 240, 241. *Nu mai este parte bărbătească și parte femeiască pentru că voi toți una sunteți, în Iisus Hristos.* (Galateni 3, 28)

²⁰Vezi David C. Ford, op. cit., p. 242.

²¹*Biblia sau Sfânta Scriptură*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1991, I Corinteni, 11, 3.

²²David C. Ford, op. cit., p. 282.

²³Idem, p. 288.

²⁴Idem, p. 296.

Gradele de diferență între pozițiile de autoritate sunt foarte reduse, soția este a doua autoritate în familie, ea are autoritate în sfera privată, iar bărbatul, în sfera publică. De aceea, în unele privințe bărbații sunt supuși femeilor, de exemplu, când este vorba de educarea copiilor sau de treburile casnice. Aceasta nu înseamnă însă că Sfântul Ioan Gură de Aur exclude implicarea femeii în sfera publică, doar că nu o recomandă, pentru ca aceasta să se dedice educării copiilor.

Există întotdeauna limite ale supunerii femeilor față de bărbații lor, de exemplu, atunci când femeia îl întrece în virtute pe bărbat: *Dar și acasă, bărbații trebuie să audă despre aceste lucruri [îndemnuri la virtute] de la femei, și femeile de la bărbați. Să fie un fel de întrecere între ei în ceea ce privește străduința de a câștiga întâietate în împlinirea legii. Iar cel ce a câștigat această întâietate, și și-a îndreptat puterea sa să-l mustre pe cel care a rămas în urmă.*²⁵ Astfel, Sfântul Ioan susține că bărbatul este la fel de vinovat de adulter ca și femeia.

Femeia are rolul de a-l echilibra pe bărbat și este esențială în educarea copiilor, deoarece: *Vocația femeii nu este legată de societate, ci de omenire; câmpul ei nu este civilizația, ci „cultura”.*²⁶ Femeia este cea care, împreună cu bărbatul pe care îl ia de soț, întemeiază un neam, ea este formatoare de oameni. Ea acționează asupra structurii profunde, care este sufletul; nu numai că dă viață, ci modelează viața unui om.

Esența femeii este strâns legată de religie, de spiritualitate: *După cum afirmă Sfântul Ioan, lucrând zi de zi în pacea și liniștea căminului ei, ea are mult mai sporite prilejuri de a înainta duhovnicește decât bărbatul ei, care se află prins în mângâierea zarvei și a perfidiei vieții publice.*²⁷

Ceea ce înseamnă că *principiul religios în uman se exprimă prin femeie, că sensibilitatea cu totul aparte față de ceea ce reprezintă spiritualul pur este în anima și nu în animus, și că sufletul feminin rămâne cel mai aproape de izvoarele Facerii.*²⁸

Feminismul, încercarea femeii de a imita bărbatul în acțiunile sale, construindu-se ca reacție la societățile patriarhale, goleşte femeia de esența ei: *Femeia poate acumula valori intelectuale, dar aceste valori nu aduc bucurie. Femeia, intelectualizată excesiv, la egalitate cu bărbatul și constructoare a lumii, se va vedea deșertată de esența ei, căci femeia este chemată să aducă în cultură feminitatea ca manieră de a fi și mod de existență de neînlocuit.*²⁹ Menirea femeii nu este să construiască lumi materiale, ci lumi spirituale, în fiecare om în parte.

Arhetipul femininului

La Conciliul din Constantinopol³⁰ se precizează ca Fiul-Unul născut din Dumnezeu Tatăl mai înainte de toți vecii, s-a întrupat prin lucrarea Duhului Sfânt și a luat trup omenesc din Preacurata Fecioară Maria. Deci Maica Domnului este anthropotokos, sau născătoare a omului Iisus, Christotokos, sau născătoare a lui Christos și Theotokos sau născătoare de Dumnezeu. Dogma mariologică se stabilește la Conciliul de la Efes³¹: cine nu venerază pe Maica Domnului ca Theotokos este lovit de anatema.

Maica Domnului este un model de virtute pentru toate femeile, ea nu a devenit Theotokos pentru simplul fapt că și-a păstrat curăția trupească și sufletească, ci pentru că avea o adâncă

²⁵Idem, p. 303.

²⁶ Paul Evdokimov, op. cit., p. 216.

²⁷David C. Ford, op. cit., p. 323.

²⁸ Paul Evdokimov, op. cit., p. 179.

²⁹Idem, p. 215.

³⁰Primul Conciliu de la Constantinopol (Sinodul al II-lea Ecumenic), convocat de împărații Grațian și Teodosie I în anul 381 pentru a se lua măsuri împotriva ereziei arienilor.

³¹Conciliul de la Efes (Sinodul al III-lea Ecumenic), convocat de împăratul Teodosie al II-lea în anul 431 pentru a condamna nestorianismul.

smerenie: *Adesea se dizertează în jurul virginității Maicii Domnului, ocultându-se faptul că Maria place Domnului datorită virtuții de care era preaplină: umilința sa, fără de care nu s-ar putea înțelege marele merit al Mariei în istoria omenirii.*³²

Ea este un exemplu de sfințenie pentru toți creștinii: *Căci dacă în calitate de neprihanită, prin intermediul umilinței sale, Maria e adevăratul model al tuturor creștinilor, ca neprihănită, prin intermediul virginității sale, ea e model doar pentru unii.*³³

Totuși, esența icoanei care o arată pe Maica Domnului cu Pruncul, relevă sensul adânc al feminității: *Din cristologie s-a născut mariologia. Mariologia ajută la înțelegerea cristologiei. De la Christos la Maria. De la Maria la Christos. Icoanele bizantine, care întotdeauna o prezintă pe Maica Domnului cu Fiul, vor să mențină unitatea revelației care ne vine de la Maică și Fiu împreună.*³⁴ Prin Maica Domnului îl înțelegem pe Hristos și invers, ceea ce arată această relație tainică și plină de iubire între mamă și fiu, prin care se descoperă frumusețea desăvârșită a femeii ca mamă. Maica Domnului ni se dezvăluie în trei ipostaze:

Ca mireasă, Maica Domnului simbolizează dimensiunea iubirii, a legământului, a relației totale și inepuizabile, care e o vocație constitutivă a ființei umane. Ca Mamă ne trimite la dimensiunea participării noastre la viața divină, prin dăruirea a ceea ce am primit prin creație, ca participare la viața însăși a lui Dumnezeu. Ca Fecioară trimite la ceea ce sîntem chemați să fim, și nu la ceea ce suntem sau am fost. Din cauza păcatului, nimeni nu e candid; feciorelnicia e acea dimensiune escatologică ce va revela împlinirea drumului divinizării, când întreaga noastră inimă, mintea noastră, trupul nostru va exista în funcție de iubire.³⁵

Vedem deci că prin Maica Domnului, esența feminității poate fi înțeleasă atât de femei cât și de bărbați: *Fecioara este cea dintâi, ea se află în fruntea omenirii și este urmată de toți. Ea naște Calea și se face pe sine „îndrumatoare” și „stâlp de foc”, călăuzind spre Noul Ierusalim.*³⁶ Fecioara Maria este „dogma cea vie” și „adevărul săvârșit în făptură”, de aceea, ea este cea care deschide o nouă dimensiune de înțelegere a feminității, femeia ca purtătoare și ca mijlocitoare a legământului între Dumnezeu și om, ca depozitară a tainelor vieții și ale sufletului, singura poartă prin care bărbatul se poate apropia de lumea nevăzută.

În concluzie, esența femeii se poate înțelege numai în măsura în care o privim într-o lumină spirituală, încercând să eliberăm imaginea ei de sub constrângerile societății de consum, care folosește toate mijloacele pentru a o transforma din icoană în icon, din persoană în individ, din subiect în obiect, căutând să o asocieze cu anumite trăsături care nu îi sunt proprii.

BIBLIOGRAPHY

- Baudrillard**, Jean, *La société de consommation*, Éditions Denoel, 1970;
Biblia sau Sfânta Scriptură, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1991;
Bolton, Brenda, **Mosher Stuard**, Susan, *Women in Medieval Society*, University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 1976;
Debord, Guy, *La Société du Spectacle*, Éditions Gallimard, Paris, 1992, Collection „Folio”;
Eco, Umberto, *Istoria frumuseții*, Enciclopedia Rao, București, 2005;
Evdokimov, Paul, *Femeia și mântuirea lumii*, Editura Christiana, București, 2004;
Ford, David C., *Bărbatul și femeia în viziunea Sfântului Ioan Gură de Aur*, Editura Sophia, București, 2007;

³² Michelina Tenace, *Creștinismul bizantin, Istorie, teologie, tradiții monastice*, Editura Cartier Istoric, pp.139, 140.

³³ Michelina Tenace, op. cit., p. 140.

³⁴ Idem, p. 136.

³⁵ Idem, p. 141.

³⁶ Paul Evdokimov, op. cit., p. 249.

I.Boldea, C. Sigmirean, D.-M.Buda

THE CHALLENGES OF COMMUNICATION. Contexts and Strategies in the World of Globalism

Grössinger, Christa, *Picturing women in late Medieval and Renaissance art*, Manchester University Press, 1997;

Sendler, Egon, *Icoana, chipul nevăzutului, Elemente de teologie, estetică, tehnică*, Editura Sophia, București, 2005;

Tenace, Michelina, *Creștinismul bizantin, Istorie, teologie, tradiții monastice*, Editura Cartier Istoric;

Vrânceanu, Alexandra, *Interferențe, hibridări, tehnici mixte*, Editura Universității București, 2007.